

Toimetuse ja tallituse

TALLINNAS,

Pagari uul. nr. 1

Toimetaja kõnetunnid

kella 12—1.

SÕDUR

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI.
ILMUB ÜKS KORD NÄDALAS
ülemjuhataja staabi väljaandel.

Tellimise hind kättesaatmisega: Iga 10 numbril eest 5 marka.

Kuulutuste ja teadaannete hind: Iga korpusrea eest 50 penni.

Tellimisi ja kuulutusi võtavad vastu kõik wabarilgi postiasutused ja era-raamatukauplused.

№ 17.

Laupäeval, 12. juulil 1919.

I. aastakäik.

Esimese diviisi ülem.

Aleksander Tõnisson sündis 5./18. aprillil 1875 Härjanurme wallas Tartumaal. Oma esimese hariduse sai ta Eesti Aleksandri linnakoolis Põltsamaal. Sõjaväe teenistusse astus 30. augustil 1896 II järgu wabatahtlikuna. Pärast Wilna juntrikooli lõpetamist ülendati ta alamleitnandiks 29. oktoobril 1899. a.

Selle peale teenis 113. jalawäe polgus noorema ohwitserina kuni 30. augusti kuni 1900 ja bataljoni abjuvandina kuni 1904. aasta sügiseni, siis polgu kohtu asjaajajana ja mobilisatsiooni jaoskonna ülemana. 1905. aastal võttis ta ühes 1. kütipolguga Wene-Jaapani sõjast osa. Sellejärgi teenis Riias õpibataljonis kuni 1909. sügiseni, siis jälle 113. jalawäe polgus õpetomando ülemana ja roodu komandberina kuni 24. juulini 1914.

Suurest ilma sõjast võttis Tõnisson osa bataljoni ülemana ja viimati polgu ülema abilise. Ülesnäidatud wägewuse eest lahinguwäljal ja omandatud teenuste eest on talle Wene sõjaväes 6 aumärki mõõlakadega annetatud.

Kui pärast tsaarivalitsuse kututamist 1917. aasta kewadel Eesti rahvuslikku sõjaväge looma hakati, kutsuti polkownik Tõnisson esimese Eesti polgu ülemaks, misjuuresse ametisse ta 9. mail 1917 astus. Sama aasta 6. detsembril nimetati ta esimese Eesti diviisi brigaadiülemaks.

Enamlaste wõimule peafemine Wenemaal ja Wene

sõjaväe lagunemine 1917. aasta viimasel weerandil ei jätnud ta Eesti sõjaväe kohta oma mõju awaldamata. Et distsipliini ja korda noores sõjaväes alal hoida, tuli polkownik Tõnissonil wäljast poolt sissetuwa enamlike wõllu vastu wõidelda. Rihutajatel läks siiski korda üht osa sõjaväge enamlikeks muuta, milleks enamlike Läti wäeosade Tartus wiibimine tublisti kaasa aitas. Viimaks wõeti polk. Tõnisson enamlaste poolt mangi.

Saksa okkupatsiooni ajal võttis Tõnisson Eesti põrandaalusest omakaitse loomist elawalt osa.

Pärast Saksa wägede lahtumist Eestist nimetati kindral Tõnisson Eesti sõjaväe ülemjuhatajaks. Tõepoolest aga ei olnud seda sõjaväge veel olemaski ja kindral Tõnissonil tuli ainult siit-sealt kokkuastunud wabatahtlikute saltadega, kellel pealegi sõjariistad puudusid, sissetungivatele enamlikele wägedele vastu astuda.

Kui pärast kindral Laidoneri Tallinna jõudmist detsembris 1918 wägede ülemjuhatus tema kätte usaldati, nimetati kindralmajor Tõnisson esimese diviisi ülemaks, ja sellena on ta oma kõige suuremad wõidud wõitnud. Kõigil on weel wärskest meeles Rakvere ja iseäranis Narwa tagasiwõimine, kuulmata lühikesi aja jooksul.

Kindralmajor Tõnisson.

Foto Parikas

Sijuford.

Ametlik osa:

1. Väljavõttes Sõjavägede Ülemjuhataja päevakäskudest.
2. Sõjaministri päevakäsk nr. 33.
3. Inhatuskiri polgukohtutele.

Üleüldine osa:

1. Sõimele diviisi ülem kindralmajor Tõnisson (pildiga lehe eesotsas).
2. Väiteriikide sõjavägi (J. Soots).
3. Suuramine aeroplaanil (H. Rekuadt).
4. Sijuford meie väerindadel.
5. Kõikuvõtte enamlaste väerindade seisuforrast.
6. Volkovnik Soots — enamlane?!
7. Segateated.
8. Kirjavastused.

Ametlik osa.

Väljavõttes Sõjavägede Ülemjuhataja päevakäskudest.

Nr. 300.

Tallinnas, 30. juunil 1919.

Käsen sissetehtud kurtisid tarvitada kapsaste ehk kartulite asemel 60 solotnikku inimese peale päevas.

Nr. 301.

Tallinnas, 30. juunil 1919.

Käsen sissetehtud spinaati tarvitada kapsaste ehk kartulite asemel 1 nael päevas inimese peale.

Nr. 302.

Tallinnas, 30. juunil 1919.

Sõjaväe Toitluslabas olewat fakslastest maha jäetud, pooleldi sissetehtud peetisi käsen hobustele välja anda kartulite normi järele, s. o. 1½ naela peetisid ühe naela kaarte peale.

Nr. 306.

Tallinnas, 2. juulil 1919.

Käsen sissetehtud kapsaid tarvitada üks (1) nael päevas inimese peale 3-st juulist algades.

Nr. 314.

Tallinnas, 30. juunil 1919.

Et rahvale liikumise võimalust raudteel tervendada, niipalju kui seda sõjaolud lubavad, käsen:

Kõik Babariigi raudteed jaotatakse liikumise wabaduse suhtes kolme piirkonda:

1-sse piirkonda kuuluvad: Tallinna—Haapsalu; Tallinna—Baltiski, Tallinna—Tartu—Puka, Tallinna—Mõisaküla—Pärnu, Tallinna—Jõhwi ja Tamjalu—Paide liinid.

2-se piirkonda kuuluvad: Puka—Walga, Mõisaküla—Walga ja Walga—Wõru liinid.

3-sse piirkonda kuuluvad: Wõru—Pihkwa, Walga—Mtschwaneburgi, Walga—Kiia ja Jõhwi—Narwa liinid.

1. piirkonda sõitmiseks pole sõiduluba tarwis.

2. piirkonnas sõitmiseks annavad lubasid välja „Kiigi Teatajas“ nr. 9, 1918. a. „Määruses reisijate kohta raudteedel“ nimetatud asutused, nimelt: linna ja alevi elanikkudele linna ja alevi komandant; seal, kus komandanti ei ole, miilitza ülem, maakonna elanikkudele wallawalitsus.

3. piirkonda sõitmiseks annavad lubasid välja:

1) Wägede Ülemjuhataja Staabi Komandant; Soomusrongide diviisjoni, 1., 2. ja 3. diviisi staabi komandandid ja Narwa linna komandant.

1. piirkonna liinidel kehtatasse alaline sõjaväe kontroll ära. Kindralstaabi Walitsuse Sõjavägede Liikumise osakonnale käsen rongidel üksikute jaamad vahel kontrolleerimist korraldada.

2. piirkonna liinidel jääb kontrolli sisseadmine ning korraldamine Walga jaama komandandi kohuseks.

3. piirkonna liinidel korraldavad kontrolli wastawa diiwisi staabi komandandid, kellel lõuna väerinnal kontrolli sisseadmisel ja üksikasjalises korraldamises Walga jaama komandandiga tuleb kokku leppida.

See määrus hakkob maksma 10. juulist s. a.

Sõjaministri

Päevakäsk

Cesti wabariigi sõjavägedele

Nr. 33.

Tallinnas, 7. juulil 1919.

§ 1.

Alaldan siin juures teadmiseks Cesti Wabariigi walitsuse poolt 25. juunil 1919. a. wastuwõetud määruse 1869 a. Sõjaväe Seaduste Kogu XV. raamatu § 731 muutmiseks:

„§ 731. Cestisõjaväe Kooli lõpetajad warustatakse tasuta Kiigi poolt riiete, jalanõude ja sõjariistadega. Peale selle saavad nad kooli lõpetamise juures 300 ml. ühekordset abiraha.“

Alus: Wabariigi Walitsuse protokoll 25. juunist nr. 24.

Algtirjale allatirjutanud:

Sõjaministri eest

Kindralstaabi Kindral-major **Larka**

Inhatuskiri polgukohtutele.

(Järg.)

66. Kui peale polgukohtu määruse tegemist akti polgukohtule mittealluwuse üle, polgu ülem profuröri nõusolekul akti siiski polgukohtule alluwaks loeb, siis peab kohus akti arutamisele võtma, alla andes asjaolude seletustele, mis polguülem ühes profuröbrigas annud.

Tähenäus: Polgukohtudele kergenduseks on toodud lisa polgukohtudele alluruse tabel (XXVII) ja eeskujulit kohtu määruse vorm akti alluruse muutmise üle (XXVIII).

67. Kohtu kinnitused, mis seaduse läbi mitte eesistuja waid terwe kohtu koosseisu arutada antud, oisustatakse hääleteenamusega, mis wõib liituda eesistuja ja ühe kohtu liikme häälest teise kohtu liikme hääle vastu eht kahest kohtu liikme häälest eesistuja hääle vastu; kui aga eesistuja ja liikmed igauks isearvamise juurde jääwad, siis annab otsuse eesistuja hääle (667.) Isearvamisi ei kanta mingil tingimisel istumise protokollil.

68. Kohtuliku arutamise lõpul ja kohtualuse nimise seletuse aratunlamise järele annab eesistuja üleüldiselt teada, et kohus otsuse tegemisele asub, ja läheb khes kohtunikkudega nõupidamise tuppä.

69. Nõupidamise peawad kohtunikud ligi wõtma: 1) akti, mille üle arutamine sündis, 2) istumise protokollil ja 3) kohtu tarwilikud seaduse raamatud.

70. Enne otsuse tegemist ei tohi kohtunikudel mingisugust kokkupuutumist olla ei eraisikutega ei ka asjaajajaga. Selle korra täitmise järele walwab kohtu eesistuja.

71. Kohtu otsuse tegemisel tuleb diglaselt ja erapooletult toimetada, waba olles kõigist kõrwalistest mõjudest, ükskõik kust poolt need ka wälja lähets. Otsus tuleb teha nende andmete waral, mis kohtulikul arutamisel selginenud. Need samad andmed peawad ka karistuse määramise juures mõõduandwad olema, kui kohtualuse süüdi leitakse olewat. Üleüldse ei wõi otsus selles suhtes olla ülearu karm ega liiga pehme.

72. Kohtualuse süü eht süütause üle otsustab kohus oma südametunnistuse järele, põhjenedes asjaolude koguwõtte pääle, mis kohtulikul arutamisel awalikuks tulnud (665). Selle juures peab kohus tingimata kinni pidama maksimate seaduste täpikäälsest mõistest ja seaduse selgusetuse, täienduse ja wastupidifuse korral, mille läbi kohtu all olew tegu karistuse ähwardusel keeldub on, peab kohus oma otsuse põhjendama üleüldise seaduse mõtte pääle (221).

73. Keeldub on kohtuotsuste tegemist seisma jätta seaduse selgusetuse, täienduse ja wastupidifuse pärast. Selle määruse rikkumise eest langewad süüdlased karistuse alla, kui seadusewastastelt wõimu mitte-tarwitajad.

74. Kui kohtulikul arutamisel ilmstis tulewad sarnased üleastliku teo tundemärgid, mida päewakäsus kohtu alla andmise üle ära tähendatud ei ole, mille arutamine polgukohtu alla käib, kuid seaduse järele karistus selle kuriteo eest suurem on, kui kuriteo eest, mis päewakäsus tähendatud, siis kannab kohus akti ilma otsuse tegemata polgu ülemale ette. Wiimasest rippub ära, kus tarwis täiendawat juurdlust toime lasta panna, et peale selle akti polgukohtusse anda.

75. Päewakäsus süüdistatawa polgukohtu alla andmise üle peab täpikääl ära tähendatud olema, mis-sugused teod nimelt kuuluwad kohtu arutamise alla, kus juures üles lugeda tulewad kohtualuse tegewused, milles tehtud kuritegu awalikus, mitte aga nende juridilise terminiga wäljendamine. Akti juures peab tingimata olema päewakäsu aratiri, et kohus ei wäljeneds süüdistamise piiridest ja kohtualusel wõimalus oleks walmistuda kaitsemisele. Polgukohus wõib läbi arutada ainult süüdistusi, mis päewakäsus kohtu alla andmise üle üles loetud.

76. Sarnase üleastllise teo tundemärgide korral, mis päewakäsus kohtu alla andmise üle ette ei ole nähtud,

mis polgukohtule allub ja mille eest karistus ühesugune on selle kuriteoga, mis päewakäsus tähendatud, teeb kohus akti üle otsuse, kus juures uuesti ilmnenud teo läbiwaatamisel ei asu ainult sel korral, kui sellel lähedat sidet ei ole üleastllise teoga, mis eest kohtualune kohtu alla antud. Sel juhtumisel teatab kohus uuesti ilmnenud kuriteost polguülemale. Kui siis polguülem selle kuriteo eest süüaluse polgukohtu alla annab, siis teeb kohus otsuse kuritegude koguwõtte põhjal.

77. Kohus wõib kohtualusele ainult niisugust karistust määrata, mis Kuritluse seaduses wastab toimepandud kuriteole. Selle juures wõib kohus ka neid seaduse paragrahwisi tarwitada, mis kohtu alla andmise päewakäsus toodud ei ole, kus ta leiab, et need kohtualuse poolt tehtud kuriteole wastawad.

78. Karistuse määramisel sõjawäelise kuriteo eest wõtab kohus arwesse kuriteo mõju ulatust disiplinilini ja sõjawäe teenistuse pääle.

Karistust määrates pöörab kohus tähelepanemist selle pääle, kas sündis kuritegu süüdi wähenawate wõi suurendawate asjaolude juures. Need asjaolud, mis ühised kõigile kuritegudele, on ülesloetud S. N. S. §§ 76—80 ja N. S. §§ 129, 131, 134, 136, 153 ja N. N. S. §§ 13, 14, 14¹. Nende paragrahwide tarwitamise juures maksab järgmine kord: 1) kui karistus kuriteo eest kohtu poolt N. N. S. järele määratakse, siis tulewad ka asjaolud, mis süüdi selles kuriteos suurendawad eht wähenawad, sellest seaduse raamatust ja S. N. S. wõtta; 2) kui karistus N. S. järele määratakse, siis tuleb ka nimetatud asjaolude tarwitamisel N. S. ja S. N. S. raamatute järele käia; 3) sõjawäelistes kuritegudes juhneb kohus nii hästi S. N. S. kui ka N. S. määrustest.

79. Polgukohtul ei ole digust oma äranägemise järele karistust pehmendada waid teha wõib ainult sellekohast palwet polguülemale awalbada, ära seletades kohtualuse süüdi kergendawaid põhjusi (668). Neil juhtumistel aga, kui seaduse järele karistust tingimata wähenada tuleb (S. N. S. §§ 80, 109, ja 168 ja N. S. §. 136) peab polgukohus ise karistust wähenadama neis piires, mis seaduse poolt ära määratud.

80. Karistuse kõrgendamise korral, kui see tarwilik on ühe wõi teise seaduse paragrahwil põhjal eht üleüldise määruse põhjal, mis toodud S. N. S. § 78 wõib karistust kohtualusele kõrgendada (näituseks juhtumistel, mis ülesloetud S. N. S. §§ 78, 133, 156) eht peab karistust kõrgendama (näit. S. N. S. §§ 115 ja 156¹). Kohus wõib karistuse kõrgendamist algada oma äranägemise järele nii kõrgemast kui ka alamast esialgu walitud astmest, juhinedes wastawatel juhtumistel S. N. S. § 84 määrustest.

81. Karistuse määramisel pöörab kohus tähelepanest selle pääle, kas mitte seaduses määratud karistust ei tule asendada mõne teise karistusega. Karistuse asenduse juhtumised ja seadlused on toodud S. N. S. raamatu §§ 8, 59, 60 ja nende paragrahw. lisa.

82. Pääle selle pöörub kohtu tähelepanet karistuse määramisel 1) kuriteo kordasaatmisest osawõtmise astme pääle, kui kuriteo kordasaatmine ühifelt mitme isitu läbi sündis, samuti arwesse wõttes, kas ei ole wahest süüdlasi warjamises, teadaandmatuses eht lastuses, kus juures kohus juhneb seadlustest, mis toodud N. S. §§ 12—15 ja 117, 128 ja S. N. S. §§ 72—75; 2) selle pääle, kas ei ole arutatawas aktis kuritegude koguwõtet — kas üksi kaelakohtulisi eht üksi sõjawäelisi, wõi neid ja teisi ühes koos?

Sarnase koguvõtte esinemise korral määrab kohus karistuse: esimest sugu koguvõtte juures — R. S. § 152 ja R. N. S. § 16 põhjal, teist sugu koguvõtte juures — S. R. S. § 86 põhjal, ja kolmandamat sugu koguvõtte juures — S. R. S. § 87 põhjal, 3) selle pääle, kas ei avaldu aktis põhjused, millede esinemisel kohtualusele kuritegu ei saa süüts panna. Põhjused, mille esinemisel ülbist kaetakohust kuritegu ei saa kohtualusele süüts panna, on toodud R. S. § 92 p. p. 1, 3—6;

83. Isiklikust karistamisest rippumata mõistab kohus süüaluse akti läbi tõusnud kohtu tulude maksamisele ja kuriteo läbi kahjusajale eht riigile tehtud kahju tasumisele (668).

(Särgneb.)

Üleüldine osa.

Wäikeriikide sõjavägi.

J. Soots.

12.

(Särg.)

IV. Sõjaväe tehased, ladud ja asutused.

Suurtükiväe asutused. Sõjariistade tehased on Kopenhagenis; nende juures on ka varustamise töökodad. Püssirohu wabrik on Fredriksbergis, arsenal — Kopenhagenis. Ka on olemas suurtükiväe täitmise laboratoorium. Suurtükivälamise wabrikut senini Daanis ei olnud. Suurtükid walati kas Rootsis eht walmistati Kruppi wabrikus Saksamaal.

Intendandi asutused. Kopenhagenis on intendandi kesktöökoda, ladud ja leiwawabrik. Riiet walmistab kroonu kalewibabrik.

Intendandi asutusteks tuleb ka kahje ringkonnaintendandi walitsust lugeda.

Rawitsuse asutused. Alalised sõjaväe hospidalid on igas linnas, kus sõjavägi asub.

Sõjaväe koolid. Peale koolide, milledest alam-ohwitseride, ohwitseride ja kindralstaabi ohwitseride ettevalmistamise puhul jutt oli, on Daanimaal weel mitmed koolid sõjaväelise erihariduse tarwis. Nõnda annab ratsutamise ja hobuse rautamise kool Kopenhagenis eriharidust nendes teadustes, ühtlasi õpetab ta ka ohwitseridele hobuseid. Kool läib ratsawäe inspektori alla. Temal on kats osakonda: ratsutamise ja rautamise osakonnad. Esimeses osakonnas kestab õppus 2 aastat. Õppima wõetakse 2 ohwitseri ja 6 alam-ohwitseri. Rautamise osakonda wõetakse 9 seppa õppima, õppus kestab üks aasta.

Rüttide kool, Kopenhageni ligidal, läib jalawäe kindralinspektori alla. Kooli otstarbeks on osawaid püsifilastmise instruktorigi walmistada. Ka teeb ta katsid kõikfugu sõjariistadega.

Suurtükiväe kursused kestawad harilikult 1—2 kuud ja läiwad suurtükiväe kindralinspektori alla. Kursuste otstarbeks on suurtükiväe ohwitseride ja alam-ohwitseride eriteaduse laiendamine. Nendest wõtawad korda mõõda osa kõik elutuliselised ohwitserid ja alam-ohwitserid.

Turnimise kool Kopenhagenis walmistab sõjaväe turnimise instruktorigi.

V. Kindlustatud punktid.

Daanimaal on palju kindlustatud punkti, kuid suurem hulk nendest on wananenud ja ei wasta enam aja nõuetele. Ainult Kopenhageni kindlustused on uuema aja kohaselt ehitatud ja wastawad praegustele nõudmistele.

VI. Sõjaväe tulud.

Daanimaa rahaks on seesama kroon, mis Rootsis ja Norra sti ja mis enne sõda kurfi järele 52 kop. hõbedat maksis.

Rahwaarw on Daaniriigis umbes 2½ miljoni, sõjaväe tulud umbes 14 miljoni krooni. Nõnda tuleb iga elaniku peale 5,6 krooni sõjamaksu. (Peale selle weel maks laewastiku heaks.)

Kõigesuuremaid tulusid nõuab sõjaväes teenijate rahalik tasu, mis wäga mitmest osast koos seisab, nagu palgast, palgalisast, sõõgiraahast, päewarahast, portsjoni rahast, abirahast j. n. e.

Kindla aastapalga ja sõõgiraha saamad ainult elutuliselised ohwitserid ja alam-ohwitserid, kuna sunduse aja teenijad seda raha ainult teenistuse kuude eest saamad, wäljaarwatud lihtsoldatid, kes seda raha ei saagi. Päewaraha antakse nendele, kes ajutiselt ametikohuseid täidawad. Nende hulka on ka lihtsoldat arwatud, kes 0,75 krooni päewas staab. Portsjoniraha antakse, kui wäeosa ajutiselt uuel kohal on (näituseks laagris). Abirahad on mitmesugusteks otstarbeks: näituseks saamad alam-ohwitserid abiraha riiete tarwis, (nad peawad enestele ise riided ostma), ka medalite ja aumärkide kandjad saamad abiraha nimelt alamleitnandid ja kapraalid saamad abiraha ühe ja kahe aasta teenistuse eest, nimelt: alamleitnant ühe aasta eest 400, teise aasta lõpul — 900 krooni, kapraalid — esimese aasta lõpul 100, teise aasta lõpul 400 krooni.

Rahalik tasu teeb ühtekokku aastas wälja: kindralil üle 8 tuhande krooni, polkownikul umbes 5 tuhat krooni, kaptenil umbes 3 tuhat krooni, alamleitnandil 720 krooni ja peale selle aja järele portsjoni- ja päewaraha.

Õõiduks kuni 50 werstani ei anta midagi; kui aga üle selle tuleb sõita, siis antakse reisiraha. Ohwitserid ja alam-ohwitserid elawad eraforterites. Wiimastele antakse korteriraha. Kapraalid, alamkapraalid ja soldatid elawad kroonuforterites.

Nagu teada, on Daanimaa geograafiliselt niisugusel kohal, kus mitme riigi huwid wõiwad kokku põrgata. Seda ära tuudes on Daani riik tarwiliseks arwanud, enesele sõjaväge enam-wähem alalise sõjaväe tüüpuse järele korraldada. Et Daanimaal juba rahu ajal kats sõjaringkonda ja sellekohased staabid on, ja et wäeosade staabid komplekteerimise ringkondade staabidest eraldatud on, siis on ta wäeosade mobiliseerimine kergem.

Ka Daanis jääb sõja korral esiotfa üle 50 prots. sõjakõlbulisi mehi organiseerimata.

Mis Daani sõjaväe wäljapetamisesse puutub, siis lubab pikem õpetamiseaeg seda paremini teha, kui see Norras eht Rootsis sünnib.

(Särgneb.)

Luuramine aeroplaanil.

R. Requadt'i järele J. A.

(Järg.)

Meie lendamine tagumistest Saksja seifutohtadest üle. Mina püüdsin neid ülewalt ära tunda. Eht ma küll päewal enne seda teisel aeroplaanil oma hurwituse pärast asjaarmastojana waatlejana sellesama sektori kohal olin lennanud, oli mul täna niisama raske nagu eilagi maad ära tunda. Külad, metsad, põllud, teed, ojad, jõed suuremal plaanil üksteise kõrwal; majad hulgawiisi ja üksikult, mitmewärwilised maalapid, tume männik, raagus mets, halvad teed, paremad teed, teekraawid, weekraawid, lautad, sood, tiigid, juhuslised mullahunited, sõnnikuhunited, aiad, purukslastud elukohad, granaatidest ülestuhitud maatükid j n. e. wäiksemal plaanil läbisegamini; see kõik paistab linna- waate. weidralt-wildalasti plastilist nui tühisena nagu mänguasjad Wiimats filmasin oja kaewituid ja koha selle järel, kui kord jälle kätte olin saanud, weel teisi. Leidisin terve kaewitute süsteemi, nähtawasti kolmandal liinil; see labürint seisis kaewitutest koos, mis risti-rästi üksteisest läbi põimitud; brustmeerid paisisid natuke heledamate joontena, liiwakotid lamasisid kui pikad nauriread üksteise kõrwal, traattõkkesd paisisid kui maa sisse pistetud pliiatsid. Nagu paks madu loolles liin läbi pruuni maastiku, metfadest läbi, majadest ja küladest mööda, hüples üle jõgede ja ojade, haaras ahnelt ümber kintude, kadus siis ebamäärasena waatekaare udusse. Rats-kolm wersta idapoolse jooksis paralleelselt teine liin. Need mõlemad liinid olid oluliselt täiesti üksteise sarnased. Kuid esimene s. o. eellin, läks reserw-seifutohtadest wäga lahtu. Kohe oli näha, et see liin alles mõitluse kestes aegamööda oli tekinud, et tema kallal ilka weel töötati. Tema joon ei olnud korrapärane. Kaewituid olid kõik purukslastud, kofu langenud, maa oli nagu sõel graanabi aukusid täis, traattõkkes oli wahesid määrgata, otsekui oleks suur metsik jalg need pliiatsid ümber tallanud. Samuti oli lugu liiwakotidtega; kõik oli purustatud, segi paisatud, kõik tunnis- tas wihafest mõitlusest.

Nõnda maha wahtides nägin äkki, et Saksja ja Wene seifutohtade wahel suur must suitsupilw maa feest üles tõusis, lühikese kollata tulejuhatusega segatult. See oli miimilõhkenine. Kohe selle järel kargasid wäikesed pitergused punktikulised olemused, nagu keeglimigurid, Saksja kaewitustest wälja ja ligimesid ruttu, järskude weidrate liigutustega, musta pilwe poole ja kadusid sellesse jäljetult. Teiselt poolt küljest korbus seesama pilt. Wene kaewitustest kargasid ka wäikesed keeglikujud wälja, hüppasid suitsupilwe poole. Kui siis suure pilwe kõrwal wäikesed walged pilwekesed käsi-granaatide lõhkenisest tekkisid, muutus pilt: wäikesed keeglipoisid kargasid ettepoole, tahapoolse, kõrwale, wiskasid endid pitaki maha, kargasid jälle üles, mõned kuttusid plahwatuse järeldusel ümber, teised ruttasid ülepealaela kaewituse tagasi.

Mina wahtisin üksikult alla. Korraga nägin, et meie Wene liinidest üle lendamine. Rõrguse näitaja tuli mulle meele. See näitas 1300 meetrit. Meie lendamine natuke madalalt, käis mul korraga peast läbi, ja koha kerdusin kitsas spiraalis ülespoole. Waatasin mehaaniliselt ümber, kas mitte mõne pilwe taga kaitset ja warju ei leiaks. Tõesti, paarsada meetrit kõrgemal oli kaks walget pilwerüngast.

Rõrguse näitaja näitas 2000 meetrit. Müüd loobusin tõusmast ja hakkasin tasases lennuses edasi hõljuma üle Wene seifutohtade. (Järgneb.)

Trükiwea diendus. Minewases numbris (nr 16) on artiklis „Luuramine aeroplaanil“ ehitaw trükiwiga juhtunud. Eht. 5, esimene weerg, 34. rida ülewalt, seisab: „Kuid ülestõusmisel mõjub wastastuul takistawalt. . .“, peab aga olema: „Kuid ülestõusmisel mõjub pärituul takistawalt. . .“

Seisukord meie wäerindadel.

Satshina sihil tekkisid loogu minewa nädala jooksul ägedad lahingud edasi. Waenlane, kes oma jõudusid on suutnud korraldada ja osalt ka uusi wäe- osasid ida wäerinnalt siia üle on toonud, jatab oma edasitungimise katseid. Ugatus on waenlase kätte üle läinud. Temal läks korda jälle terve rida külasid Põhja-lääne armee wäeosade käest ära kistuda. Waen- lase edasiliikumine on siiski kaunis aeglane: suure jõu- tuluse peale waatamata, ei ole ta suutnud oma was- tase jõudu siin murda.

Borhowi sihil oli tegewus ka õige elam, kuid siin ei õnnestanud waenlasele tema pealetungimise kat- sed. Kuigi lahingud kohati kaunis ägedad olid, lõp- pesid nad siiski igal pool meie kasuks: waenlane löödi suurte kaotustega tagasi.

Ostrowi sihil oli meie wägedel edu, eht küll waenlane ka siin pealetungimise katseid tegi. Sfeäranis ägedasti tungis waenlane Seidenessi alewi peale, kuid löödi suurte kaotustega tagasi.

Botalowo sihil Wolowski alewi raioonis tulid meie poole üle 56 enamlaste suurtükiwäelasi ja töid kaasa 2 kerget suurtükki ühes hobustega, 2 kuulipildu- jat, 50 püssi ja muud sõjavarustust.

Lõuna wäerinnal hakkawad Balti Landeswehri osad, tehtud waherahu peale waatamata, enestest jälle elumarki andma; nii tuli Friedrichsstadti juures üle Däüna 50 ra tsanikku, kuid aeti meie wägede poolt tagasi, kus juures nad mõned surmud ja haawatud maha jätsid.

Üleüldiselt seisukorda hinnates võib ütelda, et Satshina sihil seisukord enam-wähem waenlase kasuks on muutunud, kuna aga teistel sihtidel ta endist wiisi meile kasulik on.—

Kokkuwõte enamlaste wäerindade seisukorrast.

Enamlased on selle wäerinna ringi, kus neil mõis- delda tuleb, nelja osasse jaganud ja nimelt ilma- taarte järele:

1. — Põhja wäerind.
2. — Lõuna wäerind.
3. — Ida wäerind.
4. — Lääne wäerind.

Iga wäerind seisab armeedest koos, kuna armeed oma korda diwiisidest koos seisawad. Armeesid on wäerinnal kaks, kolm eht rohkem, nii kuidas tarwi- dus seda nõuab. Nii on teada, et Põhja wäerinnal 3. ja 6. armee tegewad on; 3. armee staab asub Wjatlas, 6. armee oma aga Wologdas. 2., 4. ja 5. armeed asuwad Ida wäerinnal. Lääne wäerinnal

(see on meie väerinnal) võitleb 7. armee. Peale 7. armee on enamlasted lääne väerinnale veel rahvuslissi armeesid asutanud; nii on siin olemas Eesti, Läti ja Leedu armeed. Nende rahvusliste armeede koosseis on hästi kirju. Suuremalt osalt seisavad nad venelastest koos. Eesti armees on küll kolm diviisi, kuid ainult üks on nendest kuuepolguline Eesti diviis ja sellest on üle poole venelased, kuna kaks diviisi ainult venelastest koos seisavad.

Kui nüüd üksikute väerindade juure üle minna, siis näeme järgmist:

1. — Põhja väerinnal on viimasel ajal üldiselt waitne olnud. Siin ei ole suuremaid lahinguid olnud, ja sellepärast ei ole siin ka suuremaid väerinna wankumisi ei ühele ega teisele poole ette tulnud. Ainult kõige viimasel ajal on siin rohkem elawust märgata. Võitlused Lunuse all ja selle linna ajutine ärawõtmise Soome wabatahtlikkude poolt ei toonud sel väerinnal suuremaid muudatusi; kuid sellest võib siiski järeldada, et enamlasted põhja väerinna peale rohkem tähelepanekut on pöörama hakkanud. Võis arvata, et soomlased Walgesaare poolt peale tungimist mõtlewad algada ja sellepärast koondasid enamlasted sinna rohkesti jõudusid ja kindlustasid seda väerinda; iseäranis rohkesti seati sinna suurtükka üles. Ka Petrogradi peale mõeldi ja asuti tema ewatueerimisele. Kõik fillad mineeriti ja kõik abinõud wõeti tarwitusele, et kui linnast lahtuda tuleks, siis temast ainult rufuhunnik järele jääks. Isegi wana Peetri-Pauli kindlus seati 1. juuliks osalt torda ja tema neli tähtsamat kindlustust — Peeter I., Peeter II., Anna Joannowna ja Sotow — tehti lahinguwõimulisteks. Oli mõeldud linna raioonidesse jagada ja üksikud kindlustused pidid siis teatawaid raionisid oma tule all hoidma. Nii pidi Peeter I. kindlustus, kus 8 kolmetollilist suurtükki on, Suure Dworjanskaja ja Wilje kliiniku raiooni oma tule all hoidma. Peeter II. kindlustus, kus kaks 6-tollilist suurtükki on, pidi Rewa taldaid pommitama. Anna Joannowna kindlustus pidi Kamennostrowski prospekti raiooni lastma, ja Sotowi kindlustus Wassili saart. Oli kawatus, siia 40 suurtükki üles seada, kuid 1. juuliks jõuti ainult 18 tükki paigale panna ja üks bataljon jalawäge ning üks bataljon inseneriwäge siia tuua.

Nende abinõude tarwitusele wõtmiseks mõjus osalt laasa ka põhja-lääne väerinna läbimurdmine ja selle väerinna ligemine Petrogradile.

2. — Lõuna väerinnal oli kogu talwe ja kewade elaw tegevus. Peale sakslaste lahkumist Ukrainast wõttis walitsuse ohjad seal Petljura oma kätte. Kohe algasid enamlasted Petljura wägede wastu oma tegevust ja sundisid teda kiirelt taganema. Kõik juuremad ja tähtsamad Ukraina linnad langesid üksteise järele enamlaste kätte; nii oli lugu Kiiewiga ja teiste linnadega, kuni enamlasted wiimati Mustamere äärde wälja jõudsid ja ka Odessa oma alla wõtsid. Loodeti Ukrainast suurel arwul wilja wälja wõetada wõiwat. Sellega taheti siis ka Nõukogude Wenemaa kriitilist tootlusseisukorda peasta. Kuid warsti tekkisid Ukrainas kord siin kord seal sifemised rahutused ja mässud, ja täielikku torda ei ole enamlasted siin lüüa suutnud. Osa wägesid, mis enamlastele aitasid Ukrainat ära wõtta, läks oma juhatajatega walgete poole üle ehk hakkasid iseseiswalt opereerima. Nii oli lugu hetman Grigorjewiga, kes Ukraina lõunapoolses osas enamlastele wastu hakkas, Odessa ära wõttis ja pärast oma tegevust ka rohkem põhjapoolle laienas.

Hetman Seljowdi opereerib enamlaste wastu Kiiewi ümbruses, hetman Masfrento — Hristinowka ja Umami ümbruses, kuna hetman Mahno Dujepri jõe ääres tegew on. Petljura on omad wäed Kamenets-Podolsti ja Wolotshiski piirkonda tagasi tõmmanud. Nii kihab siis praegu terve Ukraina wastuhakkajateft enamlastele ja see, mis alguses juba kätte saadud paistis olewat, kipub enamlaste käest wägisi jälle ära minema. Oma wiimastes teadetes kutsuwad enamlasted kõiki üles äraandjate wastu wõitlema. Kui wastuhakkajateft suwe jooksul mitte jagu ei jõuta saada, siis jääb terve Ukraina loikus, millest miljonid puudad wälja wõiks wõetada, Nõukogude Wenemaale kätte saamatuks, ja sellega oletks siis ka toitluskuumus endist wiisi lahendamata.

Teifets wastafets enamlastele lõuna väerinnal on Denikin. Ka Denikin oli enamlaste poolt taganemisele sunnitud ja ta pidi ennast Põhja-Kaukasufesse tagasi tõmbama ning ifegi rikkast Donetsi sütepiirkonnast lahkuma. Ka Krimmiga ei olnud lugu parem, ja terve see poolsaar langes enamlaste wõimuse. Viimasel ajal aga jõudis Denikin omale rohkel arwul sõjawäeliste warustust muretseda, ja tal oli wõimalik algatust oma kätte kistuda. Lühikese ajaga olid endised seisukohad jälle tagasi wõidetud, ja ifegi Harkowi ja Tjaritsõni linnad langesid warsti Denikini wägede kätte. Praegu jatkawad Denikini wäed oma radiaalset edasiliikumist. Wiimaste teadete järele on nad juba Melitopoli, Zefaterinoslawi, Konstantinograbi, Kirikowka, Korotsha, R. Dskoli, Birjutschji, Talowaja, Poworino ja Kamõshino liini oma alla wõtnud. Ka Feodosia linn Krimmi poolsaarel on jälle Denikini wägede käes, ja kuna raudtee, mis põhja poolt saarele wiib, Melitopoli linna juures läbi on lõigatud, siis võib sellest järeldada, et Krimmi saare täielik langemine mitte enam kaugel ei ole.

See, mis lõuna väerinnal enamlastele juba kätte saadud paistis olewat, on omale hoopis teise kaju omandanud. Võis arvata, et enamlasted siin oma waenlastest jagu on saanud ja et neil siitpoolt enam mingisugust hädaohtu karta ei ole, kuid asi on siin siiski muutunud, ja iga päewaga läheb seisuford põnewamaks. Kui seda kiiret tempot, millega Denikini wäed edasi liiguwad, arwesse wõtta, siis peab küll tunnistama, et praegusel momendil see väerind enamlastele saatuslikeks võib saada.

3. — Jda väerind on mõlematele pooltele suuri üllatusi toonud. Siin on enamlastel Koltshaki wäe osadega teemist. Warasel kewadel algas Koltshaki oma tegevust enamlaste wastu, ja võib ütelda, et alguses tal kõikidel liinidel õnne oli. Kõik suuremad Urali piirkonna linnad langesid üksteise järele Koltshaki wägede kätte ja kiire tempot tungiti siin edasi. Kõik wiljarikkamad kohad, nagu Bugulma, Buguruslan ja Busfulul olid Koltshaki poolt ära wõetud, ja igapäew oli suuremate Wolga äärsete linnade, nagu Kasani ja Samara, langemist oodata; niisamuti oli lugu Wjatka. Kuid ootamata tuli siin pööre enamlaste kasuks. Kiirelt sundisid enamlasted Koltshaki alguses Samara alt ja pärast kogu ida väerinnal taganema, ja warsti olid peaaegu kõik wõidetud seisukohad ära antud. Ainult Uralst-Drenburgi liinil jäi Koltshaki ja lõuna poolt tulewa Krasnowi väerind püsima. Praegu on Koltshaki wäed kuni Bermi, Kunguri, Krasnoufimski, Iwanowski wabriku ja Melenji liinini ennast tagasi tõmmanud. Viimasel ajal on märgata, et enamlaste edasiliikumine siin nagu peatama oletks jäänud, kuid

kindel ei või olla, et see peatus kaua kestab. Igatahes on näha, et Denikini võidurikas edasiliikumine lõuna poolt oma mõju ida väerinna peale mitte avaldamata ei ole jätnud, ja need vabad jõud, mis enamlastel veel käepärast on, peavad nad nüüd Denikini vastu saatma, kuna ju Denikini edasiliikumisega enamlaste ida väerinna seljatagune neile hädaohtlikuks võib muutuda, ahvardab ju Denikin juba praegu, peale Tšaritsõni ja Kamõšehini langemist, Saratovi linna ära lõigata.

Lääne väerinnal on kõik see aeg elav tegevus valitsenud. Siin võitlevad enamlaste vastu mitmesuguste iseseisvuse poole püüdnute väikerahvaste sõjaväed. Kõikidel neil rahvastel on ühine eesmärk, s. o. enamlasti oma rahvuslastest piiridest välja tõrjuda ja oma kättevõidetud vabadust ja iseseisvust kaitsta. Peale Sassa okupatsioonid võimude lahkumist endistest Lääne-Benemaa maakondadest valguvad nende kannul enamlaste rõõmsalgad sisse, kellel tõrjuda läks ühte osa sakslastest puhastatud maad oma alla võtta ja väikerahvastest koosseisvaid Benemaa Rõukogude osariikide luua. Suurem jagu Cestimaad langes enamlaste kätte, niisamuti Riia linn ja ühes sellega peaaegu terve Lätimaa. Parem ei olnud lugu ka Leedumaaga ja osa Poolamaaga. Kuid kohe peale sakslaste lahkumist hakkasid kõik siin asuvad väikerahvad ennast organiseerima ja sõjaväge looma. Ilma võitluseta ei antud jalatäitki maad käest ära. Ka siin tuli viimaks pööre, ja nimelt väikerahvaste kasuks. Süübil wastupanekult ja taganemiselt mindi üle pealetungimisele, ja kuigi enamlasted siin igal pool ägebalt vastu panid, murti lõppude lõpuks nende jõud ometi. Kohati olid nad kiirele taganemisele sunnitud. — Enamlaste väeliin läheb siin praegu järgmistest kohtadest läbi: Wolosowo, Pjušša, Karamõšewo, Ostrow, Düüna=burg, Nowo-Aleksandromsk, Woropajewo, Krimitschi, Szjaslawl, Regoreloje ja Luninets. Operatsioonid ei ole siin veel lõppenud ja wisa võitlus kestab edasi. —

„leilibifelt kokku wõttes näeme, et enamlaste seisukord kõikidel väerindadel kõitub on; nad on igalt poolt sisse piiratud. Neil peaks üliinimlik jõud olema, et ennast niisugusest seisukorrast päästa. Waheldaw ja ajutine edu siin ja seal ei anna veel küllalt põhjust arvamiseks, et nad oma waenlastest jagu saawad. Just ümberpöördukt peab otsusele jõudma, et kõigest ilmast aralõigatuna mitte kaua püsima ei juudeta jääda. Warem eht hiljem murdatse enamlaste jõud lõpuliikult.

9. VII. 1919.

Wabariigi sõjavägede ülemjuhataja staabi ülem polkownik Soots — „puhas enamlane“!?

Kes seda pealkirja loeb, ei taha wististi oma filmi uskuda. Polkownik Soots on enamlane! Seesama polkownik Soots, keda enamlasted kord Cesti sõjaväe loomiselt kõrvaldada tahisid, sest et ta kontr-rewolutsionäär olla. Müüd on ta äkki enamlasteks saanud!

Kui meeletu see jutt ka iseenesest on, kuid leidub inimesi, kes niisugust kõmu sünnitawad.

Meie oleme nimelt üht dokumenti näha saanud, kus jutujamamisest ühe Põhja korpusse kõrgema ohwitseriga teatatakse. Sellele ohwitserile oli soowitatud teatama asja pärast polkownik Soots'i poole pöörduda. Selle peale olla see ohwitser osatult wastanud:

„Polkownik Soots on puhas enamlane ja sellepärast ei taha mina temaga mingit tegemist teha.“

Küsimine peab, mis niisuguse kahtlustamisega üleüldse kätte tahetaks saada. Polkownik Soots'i tegevus on terve maa ees liiga awalik, kui et tema peale tumedad jõud mingit warju wõiksid heita.

Küll näib sel kõmul koguni teine eesmärk olewat: tahetaks wististi meie ülemat wäejuhatust liitlaste filmis diskrediteerida. Kõik abinõud on juba ära katsetatud, et Cesti asjale wäljamaal kuidagi kahju teha. Kuid need ei ole midagi aidanud. Müüd katsetakse siis weel selle alatussega õnne.

Sõgateged.

Arhangeli frondilt.

Arhangeli teadaanne 4. juulil: Dwina põhemaal kalbal nihutatime oma seisukohad natuke edasi. Wäitsemates operatsioonides saime mõne wangi ja kuulipilduja.

Reuterile teatatakse Jekaterinodarist: Denikini wäed wõitsid Belgorodi oma alla. Krimmis tungis Denikin Theodosiasst edasi ja on Simferopoli teest poole ära käinud.

Reuterile teatatakse et Denikini wäed Wajahowi linna ära on wõtnud. Sõjasaagina saadi 70 suurtüki ja palju muud sõjatarwidust. Wäed liiguvad Saratowi poole ja on linnast ainult weel 120 kilomeetrit eemal.

Krimmi poolsaar enamlastest puhas.

Reuterile teatatakse Krimmist, et poolsaar enamlastest puhas on. Elanikud on enamlaste walitsusest pääsmise pärast ültrõõmsad.

Wabatahtlikud sõjaväed on Theodosia ära wõtnud ja lähewad edasi.

Viiduriikide sõjavägede kaotused.

„Berlingske Tidendele“ telegrafeeritakse Pariisist: Sõjainistri teadete järele on liidu sõjavägede kahju maailma sõjas järgmine olnud: Prantsusmaal haawatuid ja langenuid: 1.345.000, kelle hulgas 42.800 ohwitseri leidub. See on 16% kõigest mobiliseeritud meestest, keda 8½ miljoni oli; Inglismaal langenuid 837.000 ilma laewastiku kaotusteta; Ameerikal langenuid 122.000; Belgial 40.000; Serbial 34.500 ja Greetamaal 12.800.

Sõjaväe kojulaskmine Saksamaal.

III. Saadikutekoda wõttis 566 häälega walitsuse ettepaneku wastu, et 1907.—1917. aasta mehed koju lastakse. Kojulaskmine peab 10. nov. lõpetatud olema.

Inglise kindrali õnnesoow.

Inglise kindral Gough on meie wägede ülemjuhatajale Helsingist 4. juulil järgmise telegrammi saatnud: Soowin südamest õnne noore Cesti wäe hiilgawa wõidu puhul Sassa sõjavägede üle lõunas ja sama ajal enamlaste wägede üle idawäerinnal.

Ulmamise walitsuse pidulik wastuwõtmine Riias.

Sõjavägede ülemjuhataja staab teatab: Saadub Riias 9. juulil 1919. l. 19:

Ulmanise valitsus sõitis eila kell 15,10 min. aurit „Saratowiga“ Riiga ja võeti liitlaste saatkondade ja kohalise rahva ning organisatsioonide poolt pidulikult vastu, niisama võeti mostu kindral Gough, kell 18,30 min. kohe peale selle sai linna endises Saksa teatris kontseri toime pandud. Peale kontserdi astusid välja teatri palkoni peale liitlaste esitajad ja Ulmanise kabineti ministrid, rahvast kogus murdu palkoni alla. Kindral Gough pidas kõnet ja soomis õnne Läti rahvale ja lubas edaspidi muretseda Läti rahva eest niipalju kui see tema võimuses. Peaminister Ulmanis tervitask ja tänas omas kõnes Eesti rahvast ja Eesti sõjaväge, kes oma werega on aitanud Läti riiki parunite võimusest wabastada. Rahwa waimustatud hurra-hüütel ei tahtnud lõppu tullagi. Palju kõnesid, kus Eesti sõjaväe teenuseid tänuga meele tuletati, peeti ka õhtusel banketil.

Unnuse wäerinna kohta

kirjutab „Hels. San.“ 6. juulil järgmist: Tuulose wäerinnal läks seisukord halwaks, sellepärast et waenlane eest ja tagant peale tungis. Enamlastega wõrreldes oli soomlaste wähe. Idetagant üksi tungisid peale 2.000 enamlast ühes 6 suurriüliga kallale, kuna Soome wabatahtlistel ainult 1 suurriütl oli. Kuus tundi wõideldi ägedalt, kuid selle järele tuli waenlase suure ülewõimu pärast taganeda. Santamäe kloostris juures ühineeti Häme pataljoniga ja taganeti 35 kilomeetrit, kuni wimat Wieljärwe ääres peatama jäädi. Tuuloses on 100 meest ümberpiiratud ja neist ei ole mingisuguseid teateid järele jäänud. Muist on küll metsi kaudu ära põgeneda suutnud. Tuulose juures haawatute ja langenute hulka arwatakse 30% peale kõikidest seal olematest wägedest. Witale wäeosad taganesid ehitise Wägigorškisse ja sealt edasi Wieljärwe äärde. Punastel arwatakse Unnuses 10.000 meest olevat. Mitmed külad on nad täielikult maha põletanud.

Witaste teadete järele on Unnuse wabatahtlised ikka alles taganemas ja nüüd on nad Saitni järwele jõudnud. Kuldoila äravõtmisega on enamlasted Unnuse wabatahtliste wäed kahte osasse jaganud, põhja rühma ühendab Soomemaaga weel Suajärwi.

Ingeri põgenejaid on „Hels.“ kuulmist mööda 3000 inimese ümber Soome riiki jõudnud. Et nad ülepea kaela kodusst lahkunud siis ei ole nad suutnud raha ega riideid kaasa wõtta. Soome ametnikud on nende eest hoolitsenud, et nad mitte ei tarwitseks nälga surra.

✻ || Kirjawastused. || ✻

R. T. Tartus. Luuletus ei lähe Sõjafirjeldufi tarwitame.

Anonym, Tartus. Soomusrongide kangelaste Katasjewa, Irwe ja Sabolotnõi pildid ilmuvad tulewases numbris.

Toimetusele saadetud kirjandus.

„Suomen Sotilas“. Nr. nr. 18 — 27
Soome sõjaasjandusline ajakiri. Ilmub Helsingis.
Hind 12 marka aastas.

Wastutaw toimetaja: Kindralstaabi alampolkownik Rint
Wäljaandja: Wägede Ülemjuhataja staab.

Sõja Topografia Jaoskonna

wäljaandel on ilmunud:

- 1) **Eestimaa kaart.** Mõet 10 wersta tollis.
==== Hind 8 marka. =====
- 2) **Eestimaa kaart.** Mõet 15 wersta tollis.
==== Hind 4 marka. =====
- 3) **Meie wäerinna liin 14. juunil 1919.**
==== Hind 4 marka. =====

Saada raamatukauplustest ja Sõja Topografia Jaoskonnast, Tallinnas, Pagari uul. № 1.